

Maribor, 20. 12. 2023

Spoštovani,

ob objavi novega osnutka Lokalnega programa za kulturo 2024-2027 pozdravljamo spremembe, ki gredo v smeri razumevanja kulture kot dragocene javne dobrine, skupne vsem prebivalcem Maribora s širšo regijo, in ne neoliberalnega tolmačenja, po katerem je kultura način pospeševanja dobička različnih, predvsem ne-kulturnih deležnikov v mestu, ki je zmotil velik del tistih, ki so se odzvali v prvi javni obravnavi dokumenta.

Pozdravljamo poročilo z odzivi na pripombe iz prve javne obravnave osnutka programa, saj so pregledno zbrani v enotnem dokumentu. Pregled in prilagoditev programa sta zagotovo predstavljala izziv za sodelavce Urada za kulturo in mladino, glede na 213 obsežnih in poglobljenih odzivov.

Naše pripombe na nov osnutek LPK gredo v smeri komentarjev, ki podčrtujejo nujo po proaktivnem izvajanju in spremljanju izvajanja programa. Pri tem bosta ključni **rast sredstev, namenjenih neinvesticijskim področjem kulture v MOM, ter tvorna podpora in sodelovanje med javnimi institucijami in neinstitucionalnimi kulturnimi deležniki** pri uresničevanju polnega potenciala programa.

Iz priloženih analiz namreč razbiramo **občuten trend zniževanja sredstev**, namenjenih kulturi v MOM v zadnjem sedemletnem obdobju, ki kaže, da so najmočneje upadla **sredstva, s pomočjo katerih se preživljamo in ustvarjamo kulturne vsebine predvsem neinstitucionalni kulturni deležniki**, nevladne in druge zasebne organizacije ter samostojni ustvarjalci, ki smo v daleč najbolj prekarni situaciji. Rezi so nas skozi leta zadeli z vseh strani in preko različnih virov, ki izhajajo iz proračuna MOM in neposredno ter posredno vplivajo na nas. V letošnjem letu nas je dodatno destabilizirala negotovost financiranja z zamudami pri izplačevanju. Posledično opažamo vnovičen odhod ustvarjalcev iz mesta, trend, ki smo ga v preteklih letih že uspeli preobrniti, in dodatno neenakomerno razporeditev kulturne ponudbe, dolgoročno pa bo to pomenilo nestabilen in radikalno prekariziran kadrovski bazen z nizko profesionalizacijo, izgubo strokovnih znanj, povečan zaostanek v strateškem razvoju področja ter druge trende, ki jih poskuša MOM tudi s pomočjo LPK odpraviti.

Zaradi negativne izkušnje letošnjega leta, programa LPK 2015-2020, ki je bil izveden le v nizkem deležu in zaradi triletnega zamika sprejetja novega LPK nas **upravičeno skrbi, da se Mestna občina Maribor z Uradom za kulturo in mladino ne bo iskreno zavezala k vestnemu izvajanju in spremljanju izvajanja LPK 2024-2027.**

Skrbi nas zmanjšana ambicioznost dokumenta z ohlapno definiranimi ukrepi in kazalniki brez konkretnih števil, ob pomanjkanju časovnice in finančnih planov za izvedbo. Nema lokrat so navedeni rezultati, cilji in učinki, ki jih v obstoječih pogojih ni mogoče doseči, v dokumentu pa niso načrtovani konkretni koraki, s katerimi bi se MOM aktivno vključevala v njihovo

uresničevanje. Na več mestih smo opazili tudi nerodno ali nejasno uporabo besedišča, povezanega s kulturno-kreativnim poljem. **Apeliramo, da se v ključnih poglavjih IV., V. in VI. (Strategija, Načrt spremljanja in vrednotenja, Akcijski načrt) dikcija konkretizira ter doda merljive kazalnike.** Z bolj zavezujočo retoriko in jasneje izraženimi namerami lahko MOM vstopa v dialog z deležniki tako, da vzbuja več zaupanja v zanesljivo in sodelovalno strateško delovanje pri razvoju podpornega okolja za kulturo in umetnost.

Stanje v mariborski regiji se je namreč v času od pričetka priprave dokumenta do danes pomembno zaostri predvsem za najbolj ranljive skupine, socialno ogrožene, otroke in mlade, športnike, pa tudi vse, ki si kvaliteto življenja dvigujemo z mehкими vsebinami družbenega življenja, ki jih ključno sooblikujemo regionalni deležniki s polj kulture, sociale, mladine in športa.

Zato smo mnenja, da bo angažirano in po potrebi razširjeno izvajanje Lokalnega programa za kulturo 2024-2027 nujno za ohranitev osnovnih pogojev obstoječe bogate in razvejane kulturne ponudbe v regiji ter živahnega, kohezivnega in opogumljajočega družbenega življenja prebivalcev, ki se ob posledicah druginje znova soočamo z mnogimi socialno-ekonomskimi in psihološkimi stiskami, na katere lahko pozitivno vplivata tudi javno dostopni kultura in umetnost.

S tem v mislih podpiramo sprejetje in zagnano ter odgovorno izvajanje LPK 2024-2027 v sodelovanju vseh deležnikov, ki smo nepogrešljivi za njegovo uresničitev.

Kulturni sindikat Zasuk - regijski odbor Podravje

KNVOSUK - kolegij nevladnih organizacij in samostojnih ustvarjalcev na področju kulture

Poglavje	Stran	
Splošno		Vprašanje: Ali se dokument naslanja tudi na Resolucijo o nacionalnem programu za kulturo 2022-2029? Nismo ga namreč zasledili na seznamu virov.
III.1 Povzetek Pregleda uresničevanja ukrepov LPK MOM	Stran 7	Komentar: "MOM pa je uveljavila ... prednostno obravnavo kulturnih organizacij pri izvajanju programa javnih del v okviru zakonskih možnosti" Ta zapis sprejemamo s priokusom v dne, ko je število podprtih javnih del na področju kulture in mladine s strani MOM izredno nizko, še posebej, ker je to edini ukrep v MOM, ki je neposredno usmerjen v zaposlovanje v neinstitucionalnem kulturnem polju. Ukrep sam po sebi ni dovolj za stabilno profesionalizacijo organizacij, krčenje javnih del pa destabilizira že tako prekaren kadrovske bazen.
	Stran 8-9	Predlog: "Delež sredstev za kulturo (brez investicijskih oz. premoženjskih vlaganj v javno kulturno infrastrukturo) v proračunu MOM obravnavanega obdobja namreč niha, a ne pade pod 9 %, kar pomeni, da so prihodkovne težave proračuna precej enakomerno porazdeljene po vseh področjih pristojnosti MOM." V Prilogi 1 je ta delež v letu 2014 10,13 % in do leta 2021 pade na 7 %, v obdobju 2014-2021 tako beležimo padec sredstev za skoraj tretjino (!). Predlagamo, da se v zgornjem odstavku popravi omenjena navedba.
III.3 Stanje in priložnosti na področjih kulture in umetnosti b) Intermedijske umetnosti	Stran 16	Predlog: Namesto poudarka intermedijskih umetnosti kot področja, ki »eksperimentira, inovira in vključuje rešitev na področjih, pomembnih za Maribor, recimo interpretacije kulturne dediščine, strategij turizma, gospodarskih inovacij, krepitev podjetništva, razvoja kreativnih dejavnosti«. predlagamo opredelitev intermedijskih umetnosti kot umetniških praks, ki delujejo na presečiščih umetnosti, različnih znanosti, ved ali sodobnih tehnologij. Pogosto se pri svojem ustvarjalnem izrazu, uporabljenih orodjih ter pristopih opirajo na informacijske in komunikacijske tehnologije oziroma medije, vsebujejo pa tudi njihovo kritično refleksijo v družbenem kontekstu. V tej opredelitvi intermedijskih

		umetnosti smo skladni z opredelitvijo intermedijskih umetnosti od strani Ministrstva za kulturo.
III.3 Stanje in priložnosti na področjih kulture in umetnosti h) Refleksija in kritika	Stran 19	Predlog: V točki je kot odgovor na problematiko področja, t. j. manko kritiških zapisov in objav (še posebej za posamezna področja) ponujena navezava na nacionalne področne kritiške platforme, ki v določenem obsegu že obstaja, ter vzpostavitev posebne rubrike na mestnem kulturnem portalu; portal je bil iz LPK umaknjen, rešitev torej ni smiselno navedena. Ob tem točka predvideva posebne spodbude vseh segmentov KUV; ki jih ne razčleni ali definira, ter sodelovanja z Univerzo v Mariboru, kjer prav tako ostane pri pavšalni navedbi. Med ukrepi je področje navedeno (in le posredno naslovljeno) le pri manj relevantnem ukrepu št. 5. V ukrepu št. 13, ki naslavlja podporno okolje KUV, prečno področje sploh ni navedeno. Naj bodo jasneje definirani okviri reševanja problematike ali vsaj podporne aktivnosti znotraj že zastavljenih ukrepov; zagotavljanje višjih sredstev za omogočanje razvoja in izvajanja kvalitetnega programa lokalnih medijev posebnega pomena, katerih programi vsebujejo in naslavlajo podhranjeno področje; jasneje določena vsebina ukrepa št. 13 z definiranimi aktivnostmi, ki bodo neposredno vplivale na razvoj področja.
IV.3 Specifični/operativni cilji	Stran 36	Predlog: Dodati idejo decentralizacije in vključenosti različnih mestnih četrti pri vzpostavljanju javne kulturne infrastrukture, ki je predvidena tudi v ukrepih.
	Stran 36	Predlog: Ko govorimo o digitalnem prehodu, predlagamo, da se doda stavek, da sta zeleni, oziroma trajnostni in digitalni prehod lahko v nasprotju. Nista samodejno usklajena, ker imajo digitalne tehnologije znatne okoljske odtise, ki so v nasprotju s cilji zelenega prehoda. Zato je proaktiven in integrativen pristop, ki kritično preišča uporabo digitalnih tehnologij v namen digitalizacije od ključnega pomena. Zato sta točka 7 in točka 10 povezani, ker sta lahko v nasprotju. Predlagamo, da se v točki 10 tudi poudari spodbujanje kulturnih programov in projektov, ki obravnavajo okoljsko problematiko (vključujoč

		okoljski odtis digitalne preobrazbe) in vključujejo okoljski prehod.
IX.1 Priloga 1		Predlog: V vse tabele v Prilogi 1 naj se dodajo podatki za poslovno leto 2022.
IX.1 Priloga 1 Tabela 3, 4, 6, 7 in 8		<p>Komentar: Sredstva za neinstitucionalno kulturo so močno upadla med leti 2014 in 2021 zaradi znižanja ali zelo nizkega usklajevanja z inflacijo (razpisi, štipendije, javna dela itd.) in znižanja dela sredstev za programske stroške javnih zavodov, ki pomembno financirajo tudi delo organizacij in samostojnih ustvarjalcev, brez katerih ne morejo povsem samostojno izvajati svojih programov. Rezi so kulturnike zadeli z vseh strani in preko različnih virov, ki izhajajo iz proračuna MOM. Stanje konec leta 2023 ni več vzdržno in ima za posledico povečan odhod kulturnih kadrov v druge sektorje ali dodatno izseljevanje iz mesta, večjo obremenitev Zavoda za zaposlovanje, zdravstvenega sistema itn. Sredstva javnim zavodom za stroške dela in neprogramske stroške so nasprotno rasla ali so bila vsaj delno usklajena z inflacijo.</p> <p>To kaže stanje po tabelah: Priloga 1, Tabela 3: Rast stroškov dela v javnih zavodih je bila v obdobju 2014-2021 42,99-odstotna, medtem ko so programski stroški JZ padli za 35,84 %, kar vpliva na zunanje izvajalce JZ (organizacije in samostojne ustvarjalce), saj JZ ponavadi najprej zmanjšajo sodelovanja z zunanjimi deležniki. Neprogramski materialni stroški JZ so se povečali za 21,81 %, verjetno vsaj deloma usklajeno z inflacijo.</p> <p>Iz Priloge 1, Tabele 4 je razvidno, da je bil padec financiranja projektov, mednarodnih projektov, štipendij za 5,86 % in rast sredstev kulturnih programov samo za 6,67 %, torej virov, iz katerih se neposredno financirajo NVO in samostojni ustvarjalci ter pokrivajo tudi materialne stroške svojih programov.</p> <p>Upadla so tudi sredstva za ljubiteljsko kulturo, kot kaže Tabela 6, za skoraj polovico.</p>

		<p>Priloga 1, Tabela 8 kaže upadec sredstev za programske stroške JZ za 46,76 %, padec sredstev za NVO in SUK za 37,73 % in padec sredstev za javna dela v kulturi za 39,44 %. Ob dvigu stroškov dela v javnih zavodih je nujno tudi zvišanje skupnih sredstev, namenjenih kulturi, če naj se pritisk tega dviga ne pozna na drugih financiranjih (programskih stroškov, denimo). V nasprotnem primeru sledi takojšen upad kvantitete in kvalitete programov javnih zavodov, ki jih ti izvajajo v sodelovanju z nevladnimi deležniki, kot tudi samih programov in projektov samostojnih kulturnih producentov.</p>
Priloga 3, Nevarnosti		<p>Predlog: "Odhod mariborskih ustvarjalcev in producentov iz mesta" ni nevarnost, je slabost, saj se je trend vračanja ustvarjalcev v mesto v zadnjem obdobju spet pospešeno obrnil. Predlagamo, da se prenese v zgornji desni kvadrant "Slabosti".</p>
VI. AKCIJSKI NAČRT		<p>Predlog: Izpadli so nekateri predlogi iz lanskega osnutka (št. 4, 9, 12, 13 in 20), drugi pa so bili dodani (št. 8, 9 in 15), verjetno kot bolj obvladljivi ukrepi ter z željo po višji izvedljivosti LPK. Vseeno se nam dejavnosti, kot je strokovno kadrovanje na področju kulture in čezsektorsko povezovanje kulturnih deležnikov zdi pomembno in bi lahko bilo prepleteno v obstoječe ukrepe (npr. strokovno kadrovanje sodelavcev, žirij, komisij, dialog med kulturnimi deležniki, sodelovanje z drugimi sektorji).</p>
Ukrepi št. 2, 4-7, 9, 11-13, 15 in 17		<p>Predlog: Ukrepi nimajo številčno ovrednotenih kazalnikov, ki so bili do neke mere že opredeljeni v lanskem osnutku LPK. Ali se bo uporabilo iste vrednosti? Zaradi skrbi, da se LPK ne bo izvajalo in spremljalo njegove izvedbe, predlagamo, da se opredelijo konkretni kazalniki, ki bodo predstavljali oprijemljivo vodilo in orientacijo skozi izvajanje programa.</p>
Ukrep št. 1	Stran 40	<p>Vprašanje: Ali so v Ukrepu št. 1 povzeti Ukrepi št. 1-3 iz prvega osnutka LPK?</p>
Ukrep št. 2	Stran 41	<p>Predlog: Naj bo v ukrepu določen minimalni odstotek financiranja kulture v proračunu MOM brez investicijskih projektov. Predlagamo 10 %. Navedeni odstotek proračunskih sredstev, namenjenih kulturi naj bo razčlenjen na sredstva za delovanje javnih zavodov in sredstva, namenjena</p>

		financiranju razpisov za nevladne in druge producente. Navedeno naj bo povečevanje sredstev tako za javne zavode kot za neinstitucionalni kulturni sektor.
Ukrep št. 4	Stran 43	Vprašanje: Ali se predvideva vzpostavitev delovnih štipendij za samostojne ustvarjalce, ki so omenjene kot priložnost v Prilogi 3?
Ukrep št. 6	Stran 45	Komentar: Če je ta ukrep soroden ukrepu št. 6 iz lanskega osnutka LPK, je manj ambiciozen in se je odpovedal gradnji skupnih blagovnih znamk ter sodelovanju organizacij v obliki skupnih marketinških akcij, kot so recimo abonmaji in enotne vstopnice. Predvidene aktivnosti ne bodo mogle doseči želenih rezultatov ukrepa (digitalno usposobljene organizacije in posamezniki itn.).
Ukrep št. 8	Stran 47	Predlog: Pomembno je razmejiti med grafiti in murali. Grafiti so lahko bodisi politična sporočila bodisi vizualna reprezentacija različnih grafitarskih skupin, ki komunicirajo preko svojih prepoznavnih slogov. Murali so naročene zidne poslikave, ki velikokrat nimajo nobene sporočilne vrednosti. Še večkrat pa služijo kot reklame. Ključno je, da se vzpostavljene legalne stene in priljubljene grafitarske lokacije letno ne barvajo na sivo, saj je evidentno, da se po tem prebarvanju na stenah pojavljajo čečkarije, predvsem pa sovražni napisi (rasistični, homofobni ...), ki jih prej ni bilo.
Ukrep št. 11	Stran 50	Vprašanje: Ukrep je bil tako preoblikovan, da pokriva konzorcij Centra Rotovž, iz LPK pa sta izpadli področji sodobnega plesa in intermedijske umetnosti, ki nista bili pokriti niti v drugih ukrepih. Ali to pomeni, da ne bosta ciljno nagovorjeni v tem obdobju?
Ukrep št. 14 <i>Točka III.4 Prečna področja</i>	Stran 54	Predlog: Kulturni in kreativni sektor ustrezno prepozna osnovni težavi sektorja, to sta odsotnost systemske podpore ter okolja, infrastrukture za delovanje. Premiki nepremičnin v lasti MOM pod Urad za gospodarske dejavnosti, zavrnitve prošenj za nekomercialni najem prostorov in javne dražbe nepremičnin so v zadnjih let stanje znatno poslabšali. Ob tem novih poskusov vzpostavljanja ter vzpodbujanja kreativnih skupnosti ni bilo, med ukrepi

		<p>LPK pa ni konkretnega projekta vzpostavitve skupnostnega prostora ali predvidenih ugodnejših pogojev za najem in samoniklo vzpostavitev takšnega prostora. Predlagamo, da se oblikuje konkreten načrt ali aktivnosti.</p>
Ukrep št. 16	Stran 56	<p>Predlog: Ukrep je v zapisani obliki nejasen in nekonkreten. Navedeni so projekti, ki so že “v zasnovi”, a v ukrepu niso predstavljeni, niti ne navedeni v številu, namembnosti, obsegu, fazi zasnove ... V obstoječi dikciji lahko pomenijo tudi zasnove projektov, ki niso primarno (ali sploh) zastavljeni kot projekti, namenjeni kulturnim programom.</p> <p>Podobno kot pri Ukrepu št. 14 trenutno stanje in odnos do mestnih nepremičnin in (potencialno) javnih prostorov ne daje vtisa, da obstaja konkreten interes MOM za uspešno izvedbo ukrepa.</p> <p>V vsebini ukrepa niso navedeni konkretni prostori, ki so/bodo služili vzpostavljanju skupnostnih prostorov. Kazalniki in rezultati ne predvidevajo nobene nove vzpostavljene ali opremljanja infrastrukture, ki zunaj jedra mesta ni vzpostavljena, kar je tudi eden izmed glavnih razlogov za centralizacijo kulturne produkcije v občini. Brez zagotavljanja infrastrukture obstaja skrb, da ne bo šlo za dovolj kvalitetne projekte, s katerimi bi se vzpostavila kontinuirana prisotnost kulturne produkcije v zapostavljenih območjih mesta.</p> <p>Razvoj kulturne produkcije izven mestnega jedra gotovo zavira tudi pomanjkljiv javni prevoz predvsem v večernih urah. V sodelovanju z Javnim holdingom bi se lahko ukrep povezoval z ukrepom št. 6, z inovativnimi kampanjami povezovanja kulturne ponudbe in javnega prevoza (popust pri nakupu vstopnice, prilagajanje voznega reda ...), dolgoročno pa bi bila na tem področju nujna večerna povezava s strateškimi sosedi: Ljubljano, Gradcem in Zagrebom.</p>